

**CRNA GORA
MINISTARSTVO FINANSIJA**

Broj: 02-03-9279/1

Podgorica, 22. jun 2016. godine

**MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA I TURIZMA
- n/r ministra, g-dina Branimira Gvozdenovića -**

Poštovani gospodine Gvozdenoviću,

Na osnovu Vašeg akta, broj: 101-13/103 od 08. juna 2016. godine, kojim se traži mišljenje na tekst Predloga nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine, Ministarstvo finansija daje sljedeće

MIŠLJENJE

Nacionalnom strategijom održivog razvoja Crne Gore (NSOR) utvrđuju se principi, strateški ciljevi i smjernice za dostizanje dugoročnog održivog razvoja društva, uzimajući u obzir postojeće stanje i preuzete međunarodne obaveze. Dokumentom se utvrđuju smjernice za dugoročni, privredni i društveni razvoj i zaštitu životne sredine, radi obezbjeđivanja održivog razvoja. Strategijom je postavljena osnova za praćenje sprovođenja Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. godine u nacionalnom kontekstu.

Na tekst Predloga nacionalne strategije i pripremljeni Izvještaj o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Dokument sadrži Akcioni plan, kojim se definišu mjere za ostvarivanje strateških ciljeva, nadležni organi i druga lica za sprovođenje mjera iz Akcionog plana sa rokovima za sprovođenje mjera, kao i indikatori održivog razvoja.

Nacionalnom strategijom održivog razvoja je predloženo i uspostavljanje Eko fonda koji u značajnoj mjeri treba da doprinese finansiranju održivog razvoja - pored zaštite životne sredine i izgradnje infrastrukture u životnoj sredini, podržavao bi aktivnosti u oblasti održivosti životne sredine - energetska efikasnost, obnovljive izvore energije, održivi transport, na prirodi zasnovan turizam, itd.

Finansiranje za održivi razvoj je sastavni dio svih faza kreiranja, usvajanja i sprovođenja NSOR, odnosno upravljanja i sprovođenja NSOR što je posebno naglašeno kroz poglavlje 5 NSOR Finansiranje za održivi razvoj. Finansiranje za održivi razvoj polazi od postojećeg razvojnog i finansijskog okvira Crne Gore i postavljenih strateških ciljeva koji prate novu razvojnu agendu UN do 2030. godine. NSOR-om su prepoznati ključni izvori finansiranja održivog razvoja: državni budžet i budžeti jedinica lokalne samouprave i namjenski fondovi. Predviđeno je da se sredstva mogu još obezbjeđivati i putem donacija, kredita, sredstava međunarodne pomoći, kao i iz instrumenata, programa i fondova EU, UN i drugih međunarodnih razvojnih partnera Crne Gore.

Procjenjuje se da je neophodno obezbijediti u Budžetu Crne Gore do 2020. godine 1-1,5% ukupnih budžetskih sredstava, a do 2030. godine 1,5-2% budžetskih sredstava, s tim da u ovaj iznos ne ulaze sredstva za finansiranje ukupnog razvoja već samo troškovi funkcionisanja sistema uprave i programske aktivnosti koje treba da podrže funkcionisanje sistema (kao što su npr. informacione tehnologije).

Predlogom NSOR-a, shodno preporukama Regionalnog centra Programa Ujedinjenih nacija za razvoj, predloženo je jačanje kapaciteta Ministarstva finansija, odnosno da barem jedan službenik u Ministarstvu finansija bude zadužen za finansiranje održivog razvoja kako bi se organizaciono i kadrovski unaprijedio proces planiranja i realizacije Budžeta Crne Gore u skladu s potrebama implementacije NSOR do 2030. godine.

Imajući u vidu da se strateški ciljevi i mjere odnose na period do 2030. godine, ukazujemo na potrebu usklađenosti potrebnih kapaciteta za realizaciju mjera, prije svega u kratkom roku, sa Zakonom o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, Smjernicama makroekonomske i fiskalne politike za period 2016-2019 godine i limitima potrošnje definisanim Srednjoročnim budžetskim okvirom.

S tim u vezi, Ministarstvo finansija podržava napore u cilju sveobuhvatnog dostizanja dugoročnog održivog razvoja društva, s tim da se, imajući u vidu prioritet fiskalne politike koji podrazumijeva stabilizaciju i konsolidaciju javnih finansija, aktivnosti na sprovođenju mjera prilagode navedenim ograničenjima, kao i dugoročnom usklađivanju javnih finansija sa obavezujućom nacionalnom i međunarodnom regulativom.

S poštovanjem,

MINISTAR
mr Raško Konjević

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ PROPISA

Ministarstvo održivog razvoja i turizma

NAZIV PROPISA

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine

1. Definisanje problema

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

Više puta potvrđeno političko opredjeljenje da se razvoj Crne Gore učini održivim neophodno je potvrditi prilikom donošenja nove NSOR do 2030. godine. Dva su ključna razloga za to: 1) Predlog NSOR do 2030. godine daje odgovore na kvalitativno i kvantitativno utvrđene probleme održivosti nacionalnog razvoja, 2) istovremeno njime se u potpunosti preuzimaju obaveze koje su utvrđene u Agendi održivog razvoja Ujedinjenih nacija koja je od strane Crne Gore prihvaćena na najvišem političkom nivou. To konkretno znači da je svih 17 ciljeva i 167 zadataka održivog razvoja (od 169, dok dva nijesu bila relevantna za Crnu Goru jer se odnose na male ostrvske zemlje) prevedeno u ciljeve i mjere NSOR.

NSOR je krovna, horizontalna i dugoročna razvojna strategija Crne Gore, koja se ne odnosi samo na životnu sredinu i ekonomiju, već i na nezamjenljive ljudske resurse i dragocjeni društveni kapital koji treba da omoguće prosperitetan razvoj. Tako pozicionirana ova strategija pruža odgovor na: utvrđene neodržive razvojne trendove; neusaglašene sektorske politike kako međusobno, tako i s NSOR, te politikom zaštite životne sredine; institucionalni okvir koji nije usklađen s potrebama sprovođenja politike održivog razvoja i zahtjevima dobrog upravljanja, neusklađenost sistema javnih finansija s potrebom horizontalnog i vertikalnog pozicioniranja prioriteta održivog razvoja u nacionalnim strateškim politikama, planovima i programima, odnosno na neusklađenost stvarnih akcija s iskazanom političkom podrškom i zvaničnim opredjeljima o održivom razvoju Crne Gore.

2. Ciljevi

- Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?
- Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.

Novom Nacionalnom strategijom održivog razvoja do 2030. godine (NSOR) unapređuje se politika održivog razvoja Crne Gore uspostavljanjem sveobuhvatnog okvira za nacionalni odgovor na izazove koji se nalaze na putu ka održivom razvoju crnogorskog društva do 2030. godine.

Nova NSOR postavlja i platformu za prevođenje globalnih ciljeva i zadataka u nacionalne okvire definisane Agendom održivog razvoja do 2030. godine koja je usvojena na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija u septembru 2015. godine.

Proces izrade NSORa koristi pozitivna iskustva iz globalnih, evropskih i procesa u regionu Mediterana, a zasnovan je i na principima i preporukama Deklaracije iz Rija i Agende 21, kao i Deklaracije i Plana implementacije iz Johanesburga. NSOR se oslanja i na Milenijumsku deklaraciju Ujedinjenih nacija i rezultate sprovođenja Milenijumskih razvojnih ciljeva.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5800 S. UNIVERSITY AVE.
CHICAGO, ILL. 60637

RECEIVED
JAN 15 1964

TO: DR. J. H. GOLDSTEIN
FROM: DR. R. M. MAYER
SUBJECT: [Illegible]

Enclosed are [illegible] for your information.
Very truly yours,
R. M. Mayer

cc: [illegible]

NSOR u Poglavlju 4 definiše sljedeće strateške ciljeve i mjere:

1) Unapređenje stanja ljudskih resursa i jačanje socijalne inkluzije

- Unapređenje demografskih kretanja i smanjivanje demografskog deficita
- Unapređenje zdravlja građana u svim uzrastima i smanjenje nejednakosti u zdravlju
- Obezbeđivanje inkluzivnog i kvalitetnog obrazovanja i promovisanje mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve

2) Podrška vrijednostima, normama i obrascima ponašanja značajnim za održivost društva

- Aktivan odnos ključnih aktera prema održivosti razvoja
- Razvoj sistema vrijednosti u skladu sa ciljevima održivog razvoja zajednice
- Razvijanje države kao efikasne vladavine prava
- Prevazići problem menadžerskog deficita i ojačati društveno odgovorno poslovanje
- Stimulisati zapošljivost i socijalnu inkluziju
- Unaprijediti značaj kulture kao temeljne vrijednosti duhovnog, društvenog i ekonomskog razvoja koja značajno unapređuje kvalitet života građana
- Efikasan i savremen sistem integralne zaštite, upravljanja i održivog korišćenja kulturne baštine i predjela
- Postizanje ravnomjernijeg socio-ekonomskog razvoja svih jedinica lokalne samouprave i regiona zasnovanog na konkurentnosti, inovativnosti i zapošljavanju, s posebnim akcentom na razvoj sjevernog regiona

3) Očuvanje prirodnog kapitala

- Zaustavljanje degradacije vrijednosti obnovljivih prirodnih resursa
- Efikasno upravljanje obnovljivim prirodnim resursima
- Unapređenje stanja životne sredine i zdravlja ljudi
- Održivo planiranje prostora
- Efikasna upotreba metaličnih i nemetaličnih sirovina
- Ublažavanje uticaja prirodnih i antropogenih hazarda

4) Uvođenje zelene ekonomije

- Ublažavanje klimatskih promjena
- Put ka resursnoj efikasnosti
- Upravljanje otpadom primjenom pristupa u okviru cirkularne ekonomije
- Održivo upravljanje resursima obalnog područja i podsticaj plavoj ekonomiji
- Održiva potrošnja i proizvodnja
- Društvena odgovornost
- Rast konkurentnosti crnogorske ekonomije

5) Unapređenje sistema upravljanja za održivi razvoj

- Jačanje sistema upravljanja za održivi razvoj
- Jačanje upravljanja životnom sredinom unapređenjem primjene instrumenata zaštite životne sredine
- Sprovođenje reforme institucionalne organizacije sistema upravljanja za održivi razvoj
- Uspostavljanje sistema za praćenje održivosti nacionalnog razvoja uključujući praćenje sprovođenja ciljeva održivog razvoja

Strateški ciljevi i mjere, s detaljnom razradom kroz podmjere i ciljne ishode, i prepoznatim odgovornim subjektima za njihovu implementaciju, utvrđeni su kao odgovori crnogorskog društva u vremenskom horizontu do 2030. godine, kako bi se prevazišli problemi, slabosti i nedostaci postojećeg stanja razvoja i sistema upravljanja. Istovremeno, prioritetne teme, strateški ciljevi, mjere i podmjere održivog razvoja do 2030. godine predstavljaju odgovor Crne Gore na izazove u kontekstu implementacije

The following table shows the results of the experiment. The data is presented in a clear and concise manner, allowing for easy comparison of the different conditions. The results are as follows:

Condition	Result 1	Result 2	Result 3
Condition A	1.2	2.5	3.8
Condition B	1.5	2.8	4.1
Condition C	1.8	3.1	4.4
Condition D	2.1	3.4	4.7
Condition E	2.4	3.7	5.0

The data indicates that as the condition number increases, the results also increase. This suggests a positive correlation between the two variables. The results are consistent across all conditions, with a steady increase in values.

In conclusion, the experiment has shown that the results are directly proportional to the condition number. This finding is significant and provides valuable insight into the relationship between the two variables.

Agende za održivi razvoj do 2030. godine.

S obzirom na to da NSOR do 2030. godine predstavlja strateški okvir za prevođenje globalnih ciljeva i indikatora održivog razvoja u nacionalni kontekst, strateški ciljevi su definisani uzimajući u obzir nacionalne okolnosti, ali vodeći računa i o nacionalnim obavezama u kontekstu sprovođenja Agende za održivi razvoj do 2030. godine. Od 169 pojedinačnih zadataka održivog razvoja, strukturiranih u 17 ciljeva održivog razvoja, njih 167 je prevedeno u mjere definisane u Akcionom planu u skladu sa nacionalnim okolnostima i budućim potrebama. Dva zadatka nijesu relevantna za Crnu Goru, i to 9.a i 9.c. Važno je napomenuti da je veći broj od 166 prevedenih zadataka prepoznat kao relevantan za više prioriteta tema NSOR, što potvrđuje univerzalnu prirodu i međusektorski karakter ove Strategije i naglašava potrebu funkcionalne integracije svih dimenzija održivosti nacionalnog razvoja. Od svih relevantnih zadataka, njih 101 su prepoznati u jednoj prioritetoj temi, 44 u dvije, 18 u tri, dok su 3 prepoznata u četiri prioritete teme NSOR. Sve prethodno navedeno potvrđuje da je ovom strategijom postavljena osnova za praćenje sprovođenja Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. godine u nacionalnom kontekstu.

Osim sa Agendom 2030, NSOR je usklađena i sa obavezama koje proističu iz procesa pristupanja EU, kao i sa nacionalnim strateškim dokumentima kao što su: Pravci razvoja Crne Gore 2016 - 2018, Program ekonomskih reformi 2016 - 2018., Reforme za konkurentnost do 2020. (strukturne reforme) i dr.

Strateškim dokumentom NSOR je definisano da u periodu od 2017-2018. godine treba pristupiti usklađivanju sektorskih politika s mjerama NSOR, obzirom da je kvalitativno i kvantitativno utvrđena neodrživost razvoja što je posljedica u velikoj mjeri neusklađenosti sektorskih politika, kako međusobno, tako i sa strategijom održivog razvoja. Mjere po tom osnovu definisane su Akcionom planom u tematskim područjima koja se odnose na prirodne i ekonomske resurse, te upravljanje za održivi razvoj.

3. Opcije

- **Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).**
- **Obrazložiti preferiranu opciju?**

Moguće opcije za ispunjavanje predhodno navedenih ciljeva i rješavanje identifikovanih problema u predmetnoj Strategiji ogleda se prije svega u:

- Uspostavljanje optimalne institucionalne organizacije za sprovođenje NSOR odnosno Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. godine i jačanje kapaciteta u lokalnim samoupravama za efikasno izvršavanje poslova održivog razvoja radi usklađivanja lokalnih planova sa obavezama u pogledu implementacije NSOR do 2030. godine;
- Uključivanje Skupštine Crne Gore u sprovođenje NSOR do 2030. godine;
- Reforma Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, klimatske promjene i integralno upravljanje obalnim područjem;
- Reforma sistema finansiranja za održivi razvoj, uključujući jačanje kapaciteta Ministarstva finansija za unapređivanje planiranja i realizacije Budžeta Crne Gore u skladu s potrebama implementacije NSOR do 2030. godine.
- Reforma statističkog praćenja napretka u sprovođenju NSOR do 2030. godine kako bi se kroz izgradnju kapaciteta MONSTAT-a i ostalih zvaničnih proizvođača statističkih podataka, i utvrđenih 17 administrativnih proizvođača podataka, omogućila primjena integrisanog sistema za praćenje sprovođenja NSOR odnosno UN Agende za održivi razvoj;
- Izmjene sektorskih politika u cilju usklađivanja s NSOR.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy verification of the data.

2. The second part covers the process of reconciling accounts. It involves comparing the internal records with the bank statements to identify any discrepancies. This step is crucial for detecting errors or potential fraud early on.

3. The third section addresses the need for regular audits. By conducting periodic reviews, the organization can ensure that its financial statements are accurate and comply with relevant regulations. This also helps in identifying areas for improvement in the accounting process.

4. Finally, the document highlights the importance of staying up-to-date with changes in tax laws and accounting standards. This requires continuous education and professional development for the accounting staff.

5. In addition, it is recommended that the organization implement strong internal controls. These controls should be designed to prevent and detect errors or misstatements in the financial reporting process. This includes segregation of duties and regular supervision.

6. The document also notes that clear communication is essential. All employees should understand their roles and responsibilities in the accounting process. Regular meetings and reports can help in keeping everyone informed and aligned with the organization's financial goals.

7. Furthermore, the use of technology is encouraged. Modern accounting software can streamline the process, reduce the risk of human error, and provide real-time access to financial data. This can significantly improve the efficiency and accuracy of the accounting function.

8. Lastly, the document stresses the importance of maintaining confidentiality. Financial information is sensitive and should be protected from unauthorized access. This can be achieved through secure data storage and strict access policies.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

Rješenja definisana NSORom, u skladu sa vizijom održivog razvoja koja je definisana u okviru poglavlja 1.4, utiču na unapređenje stanja sva četiri stuba nacionalnih resursa Crne Gore (društveni, ljudski, prirodni i ekonomski) te u tom smislu NSOR utiče na kvalitet života svakog pojedinca u Crnoj Gori, podstiče rast i zaposlenost, te unapređuje ukupni kvalitet života građana Crne Gore u dugom roku.

NSOR kao krovna, horizontalna i dugoročna razvojna strategija Crne Gore, osnova je za preuzimanje ključnih ciljeva i mjera u procesu unapređenja i usaglašavanja sektorskih strategija sa NSOR, dok istovremeno predlaže model upravljanja fazvojem i mobilizaciju sredstava za finansiranje razvoja u skladu sa preporukama UN za Agendu 2030. Na navedeni način, benefiti njenog sprovođenja znatno su iznad indikativnih troškova njene primjene.

Strategijom se ne podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.

Strategija neće doprinijeti povećanju biznis barijera i administrativnih opterećenja, niti stvaranju dodatnih troškova građanjima i privrednim subjektima.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijedena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će prosteći finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

Finansiranje za održivi razvoj je sastavni dio svih faza kreiranja, usvajanja i sprovođenja NSOR, odnosno upravljanja i sprovođenja NSOR što je posebno naglašeno kroz poglavlje 5 NSOR Finansiranje za održivi razvoj.

Finansiranje za održivi razvoj polazi od postojećeg razvojnog i finansijskog okvira Crne Gore i postavljenih strateških ciljeva koji prate novu razvojnu agendu UN do 2030. godine. NSOR su prepoznati ključni izvori finansiranja održivog razvoja: državni budžet i budžeti jedinica lokalne samouprave i namjenski fondovi. Predviđeno je da se sredstva mogu još obezbjeđivati i putem donacija, kredita, sredstava međunarodne pomoći, kao i iz instrumenata, programa i fondova EU, UN i drugih međunarodnih razvojnih partnera Crne Gore.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the integrity of the financial system and for the ability to detect and prevent fraud. The text also notes that records should be kept for a sufficient period to allow for a thorough audit.

2. The second part of the document outlines the specific requirements for record-keeping. It states that all transactions must be recorded in a clear and concise manner, and that the records should be organized in a way that allows for easy retrieval and review. The text also mentions that records should be kept in a secure location and that access should be restricted to authorized personnel only.

3. The third part of the document discusses the role of the auditor in the record-keeping process. It explains that the auditor is responsible for verifying the accuracy and completeness of the records and for reporting any discrepancies to the appropriate authorities. The text also notes that the auditor should maintain a separate set of records to document the audit process.

4. The fourth part of the document provides a summary of the key points discussed in the previous sections. It reiterates the importance of accurate record-keeping and the role of the auditor in ensuring the integrity of the financial system. The text also provides a list of references for further information on record-keeping and auditing.

5. The final part of the document is a conclusion that summarizes the main findings of the study. It states that the results of the study confirm the importance of accurate record-keeping and the role of the auditor in maintaining the integrity of the financial system. The text also provides a list of recommendations for improving record-keeping practices.

Osim izvora finansiranja, NSOR su prepoznate i mogućnosti i obaveze Crne Gore u kontekstu sprovođenja Adis Abeba agende akcija, strateški ciljevi finansiranja a posebna pažnja je posvećena finansiranju u oblasti životne sredine.

Za stvaranje uslova za uspješnu implementaciju NSOR do 2030. godine neophodno je za administrativne troškove upravljanja za sprovođenje NSOR i dijela programskih aktivnosti održivog korišćenja prirodnih resursa obezbijediti u Budžetu Crne Gore do 2020. godine 1-1,5% ukupnih budžetskih sredstava, a do 2030. godine 1,5 -2% budžetskih sredstava. Važno je naglasiti da u ovaj iznos ne ulaze sredstva za finansiranje ukupnog razvoja već samo troškovi funkcionisanja sistema uprave i programske aktivnosti koje treba da podrže funkcionisanje sistema (kao što su npr. informacione tehnologije).

Srednjoročna razvojna i fiskalna strategija Crne Gore je definisana na osnovu dostupnih makroekonomskih i fiskalnih smjernica, dokumenata kao što su Pravci razvoja, Program ekonomskih reformi, Reforme za konkurentnost do 2020 (strukturne reforme) i dr.

Kod procjene troškova za upravljanje za održivi razvoj, napravljeno je poređenje sa procjenom administrativnih troškova u dokumentu „Nacionalna strategija aproksimacije u oblasti životne sredine“. U tom dokumentu administrativni troškovi (koji obuhvataju bruto zarade, režijske troškove i obuku dodatne administracije) iznose 19,2 mil € za period od 2016-2020. godine. Polazeći od navedenih podataka i projekcija, kod administrativnih troškova upravljanja NSOR i dijela programskih aktivnosti održivog korišćenja prirodnih resursa, procjenjuje se da je neophodno obezbijediti u Budžetu Crne Gore do 2020. godine 1-1,5% ukupnih budžetskih sredstava, a do 2030. godine 1,5 -2% budžetskih sredstava.

Evropski prosjek izdvajanja za životnu sredinu koja su samo mali dio izdvajanja za održivi razvoj je 1,7% budžetskih sredstava.

Kako planiranje budžeta koje je zasnovano na postizanju rezultata predstavlja jedan od preduslova za efikasno sprovođenje politike održivog razvoja, NSOR je kao neophodno definisano jačanje kapaciteta Ministarstva finansija. Shodno preporukama Regionalnog centra Programa Ujedinjenih nacija za razvoj sa sjedištem u Istanbulu, Prijedlog NSOR predlaže da barem jedan službenik u Ministarstvu finansija bude zadužen za finansiranje održivog razvoja kako bi se organizaciono i kadrovski unaprijedio proces planiranja i realizacije Budžeta Crne Gore u skladu s potrebama implementacije NSOR do 2030. godine. Njegov zadatak treba da bude finansijsko planiranje, praćenje i agregiranje tekućih, ali i kapitalnih izdataka potrošačkih jedinica koji se odnose na finansiranje održivog razvoja, uključujući izdatke i investicije za održivi razvoj ljudskog, društvenog i ekonomskog kapitala Crne Gore.

Tokom cijelog procesa izrade NSOR vođene su intezivne konsultacije sa predstavnicima Ministarstva finansija što je konstatovano i u Izveštaju sa konsultativnih sastanaka.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljne konsultacije).
- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

Proces izrade NSOR organizovan je u 3 faze u periodu od jula mjeseca 2013. godine do maja mjeseca 2016. godine. U okviru tog procesa Predlog NSOR do 2030. godine pripremljen je u periodu od septembra 2015. godine do maja 2016. godine redefinisanjem procesa započetog u 2013. godini u skladu s zahtjevima UN. Nezadovoljavajući rezultati ostvareni tokom 2013. godine i 2014. godine djelimično su uslovljeni pokretanjem procesa izrade nove nacionalne politike održivog razvoja suviše rano, znatno prije zaključivanja međunarodnih pregovora o UN Agendi za održivi razvoj do 2030. godine koja je usvojena na Samitu o održivom razvoju u okviru 70. zasjedanja Generalne skupštine UN-a u periodu 25-27. septembra 2015. godine. Ipak, u završnoj fazi procesa pripremljen je Predlog

Faint, illegible text covering the majority of the page, appearing to be bleed-through from the reverse side.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

2. The second part of the document outlines the various methods and techniques used to collect and analyze data. It highlights the importance of using reliable sources and ensuring the integrity of the data collection process.

3. The third part of the document provides a detailed overview of the results of the study. It includes a summary of the key findings and a discussion of their implications for the field of research.

4. The final part of the document concludes with a series of recommendations for future research and practice. It suggests areas for further exploration and offers practical advice based on the study's findings.

NSOR do 2030. godine koji je u potpunosti usklađen sa zahtjevima Ujedinjenih nacija i koji po ocjenama relevantnih tijela UN-a predstavlja jedan od najboljih dokumenata pripremljenih na nacionalnom nivou. Upravo zato Predlog NSOR do 2030. godine biće prezentiran na zasijedanju Političkog foruma na visokom nivou u okviru Savjeta UN-a za socijalna i ekonomska pitanja koje će biti održano u julu mjesecu u sjedištu Ujedinjenih Nacija.

Za izradu Nacionalne strategije održivog razvoja Ministarstvo održivog razvoja i turizma potpisalo je ugovor s konsultantskom firmom CEED Consulting d.o.o. iz Podgorice u julu 2013. godine. Kako u 2014. godini nije ostvaren napredak koji je planiran u procesu izrade Nacionalne strategije održivog razvoja, na 27. sjednici Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i klimatske promjene koja je održana 28. januara 2015. godine ocijenjeno je neophodnim unapređivanje ekspertskog angažmana na izradi NSOR. Nakon dobijanja unaprijeđenog Nacrta NSOR u prvom kvartalu 2015. godine od strane Obrađivača CEED Consulting d.o.o. i po tom osnovu sprovedenih konsultacija sa radnim grupama Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i klimatske promjene, Ministarstvo održivog razvoja i turizma ocijenilo je potrebnim da se dodatno ojača ekspertski tim angažovan na izradi NSOR. Shodno zaključcima Nacionalnog savjeta sa 27. sjednice, budžetom Ministarstva održivog razvoja i turizma za 2015. godinu odobrena su sredstva za angažman dodatnog stručnog tima na izradi NSOR i razvoj pilot inicijativa za implementaciju NSOR. Izmjenama Programa javnih nabavki Ministarstvo održivog razvoja i turizma u aprilu mjesecu 2015. godine opredijelilo je 20.000 EUR za pripremu Predloga NSOR. Međutim, zbog administrativnih procedura i ograničenja u odnosu na propise u oblasti javnih nabavki u kontekstu angažmana adekvatnog ekspertskog tima, prvi ekspertski ugovor potpisan je tek 15. avgusta 2015. godine posredstvom UNDP-a. Obzirom na navedena ograničenja angažman ekspertskog tima na pripremi Predloga NSOR do 2030. godine omogućen je zaključivanjem Sporazuma MORT-a s Programom Ujedinjenih nacija za razvoj na principu podjele troškova za podršku izradi NSOR („Cost-Sharing Agreement“) shodno zaključcima Vlade Crne Gore koji su po tom osnovu donijeti na sjednici od 2. jula 2015. godine.

Ekspertski tim koji je dodatno angažovan počeo je s radom u septembru mjesecu 2015. godine i bio je zadužen, između ostalog, za izradu modifikovanog metodološkog koncepta izrade NSOR, te pripremu Predloga NSOR do 2030. godine s Akcionim planom. Pritome ovim dokumentom trebalo je omogućiti prevođenje UN Agende za održivi razvoj do 2030. godine u nacionalnu politiku održivog razvoja. Istovremeno nova NSOR do 2030. godine je predstavljala strateški okvir za prevođenje indikatora održivog razvoja u nacionalni kontekst.

Vlada Crne Gore je na sjednici od 28. decembra 2015. godine utvrdila Nacrt nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine i Program javne rasprave u trajanju od 60 dana. Shodno zaduženju Ministarstvo održivog razvoja i turizma sprovelo je javnu raspravu o nacrtu u skladu s Programom javne rasprave i konsultativni dio participativnog procesa na način koji je prezentiran u tačakama 4 i 5 ovog rezimea.

Paralelno s vođenjem javne rasprave o Nacrtu NSOR do 2030. godine pripremljeno je novo poglavlje 7 koje se odnosi na praćenje sprovođenja NSOR i mjerenje održivosti razvoja Crne Gore do 2030. godine, i shodno tome uključeni indikatori za praćenje napretka u sprovođenju politike održivog razvoja u Akcioni plan NSOR. Ove dopune Nacrta NSOR do 2030. godine izvršene su radi uspostavljanja integrisanog sistema indikatora održivog razvoja za praćenje sprovođenja i izvještavanja o sprovođenju NSOR do 2030. godine nakon što je lista od 241 indikatora održivog razvoja utvrđena od strane Statističke komisije Ujedinjenih nacija na 47. zasijedanju koje je održano od 8-11. marta 2016. godine.

Proces pripreme NSOR do 2030. godine odvijao se kroz rad stručnog tima i participativni proces. U dosadašnjem toku procesa izrade NSOR do 2030. godine održani su sljedeći konsultativni sastanci sa zainteresovanom javnošću:

- mart-april 2013. godine – Uпитnik o Nacionalnoj strategiji održivog razvoja Crne Gore (2007-2012), koji je bio dostupan za popunjavanje preko portala e-uprave, a imao je za cilj da: da pregled koliko se NSOR CG 2007-2012 koristila, kakav uticaj je imala na sektorske politike i razvojne projekte, kao i šta su bile glavne prednosti, a šta nedostaci ovog dokumenta;
- april 2013. godine – Lansiranje NSOR CG 2014-2020 (održana Konferencija na temu „Kako

do održive budućnosti?" na kojoj je prezentovan Izvještaj o Nacionalnim konsultacijama o postmilenijumskim razvojnim ciljevima, kao i objavljeno da će se u narednom periodu raditi na reviziji NSOR CG);

- maj 2013. godine - sastanak s predstavnicima Koordinacionog tijela za održivi razvoj;
- oktobar 2013. godine - održane konsultacije o održivom razvoju i predstavljeno izrađeno Polazište za izradu NSOR CG 2014-2020. Učesnici ovog okruglog stola bili su predstavnici svih društvenih struktura i zainteresovani pojedinci;
- novembar 2013. godine - regionalni sastanci s različitim društvenim akterima;
- novembar-decembar 2013. godine - konsultacije s predstavnicima različitih društvenih struktura, održani dubinski intervjui s relevantnim predstavnicima;
- mart 2014. godine - 7 jednodnevnih regionalnih radionica koje su održane u sljedećim opštinama: Budva, Herceg Novi, Bar, Pljevlja, Mojkovac, Danilovgrad i Podgorica. Na radionicama je predstavljen proces revizije NSOR CG i vođena diskusija o viziji NSOR CG i svim temama relevantnim za lokalne samouprave;
- jul-septembar 2015. godine - održane su konsultacije s predstavnicima Koordinacionog tijela za održivi razvoj u kontekstu izrade Nacrta akcionog plana NSOR. Radi sprovođenja konsultacija članovima/icama Koordinacionog tijela upućeni su Upitnici koji su imali za cilj definisanje ciljeva i mjera Nacrta akcionog plana NSOR. Tokom konsultacija u septembru mjesecu održana su i tri tematska sastanka, po tematskim oblastima NSOR. U ovom krugu konsultacija akcentovano je učešće nadležnih resora i lokalnih samouprava radi usklađivanja NSOR i prioriteta sektorskih i lokalnih strategija i planova;
- tokom 2014. i 2015. godine održani su i sastanci radnih grupa Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i klimatske promjene na kojima su razmatrani Prednacrt NSOR, jula 2014. godine i maja 2015. godine, te Nacrt NSOR do 2030. godine 04. decembra 2015. godine.

Nacrt NSOR koji je razmotrio Nacionalni savjet za održivi razvoj i klimatske promjene na 29. sjednici i utvrdila Vlada Crne Gore na sjednici od 29. decembra 2015. godine sadržao je integrisane primjedbe i sugestije koje su u pisanoj formi iznijeli članovi radnih grupa Nacionalnog savjeta, te Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (poljoprivreda), Ministarstvo ekonomije (energetika), MORT (turizam i građevinarstvo), MONSTAT.

Slijedom preporuka radnih grupa Nacionalnog savjeta, te mišljenja članova/članica Nacionalnog savjeta iznijetih na 29. sjednici u fazi pripreme Prijedloga NSOR, u periodu od 15. do 18. februara organizovano je sedam konsultativnih sastanaka s predstavnicima relevantnih resora za svaku od tematskih cjelina NSOR CG (prirodni resursi, ljudski i društveni resursi, ekonomski resursi, praćenje sprovođenja NSOR, finansiranje za održivi razvoj). Stručni tim za izradu NSOR do 2030. godine i Odjeljenje za održivi razvoj i integralno upravljanje morem i priobalnim područjem u okviru Ministarstva održivog razvoja i turizma održali su sljedeće konsultativne sastanke:

- Sastanak sa subjektima nadležnim za pitanja koja se odnose na prirodne resurse održan je 15. februara 2016. godine. Na sastanku je učestvovalo 26 učesnika, predstavnika Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva zdravlja, Ministarstva unutrašnjih poslova, Agencije za zaštitu životne sredine Crne Gore, Uprave za inspeksijske poslove, Uprave za šume, Zajednice opština Crne Gore, Glavnog grada i Instituta za javno zdravlje Crne Gore;
- Sastanak sa subjektima nadležnim za pitanja koja se odnose na ekonomske resurse održan je 16. februara 2016. godine. Na sastanku je učestvovalo 16 učesnika predstavnika Ministarstva ekonomije, Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Instituta za standardizaciju Crne Gore, Zavoda za metrologiju Crne Gore, Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Akreditacionog tijela Crne Gore;
- Sastanak sa subjektima nadležnim za pitanja koja se odnose na ljudske i društvene resurse održan je 17. februara 2016. godine. Na sastanku je učestvovalo 25 učesnika, predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja, Investiciono razvojnog fonda, Instituta za javno zdravlje Crne Gore, Uprave za mlade i sport, Univerziteta Crne Gore (Fakultet pravnih nauka), Ministarstva prosvjete, Fonda PIO, Ministarstva unutrašnjih poslova, Zajednice opština Crne Gore, Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Privredne komore Crne Gore i Sekretarijata za

- razvojne projekte
- Sastanak sa subjektima nadležnim za pitanja koja se odnose na oblast kulture - Ministarstvom kulture i Upravom za zaštitu kulturnih dobara održan je 17. februara 2016. godine;
- Sastanak s predstavnicima Direktorata za ekonomsku politiku i razvoj u okviru Ministarstva finansija održan je 18. februara 2016. godine;ž
- Sastanak s predstavnicima Odjeljenja za elektronske registre u Ministarstvu za informaciono društvo održan je 18. februara 2016. godine.

U okviru konsultativnog procesa iskazano je veliko interesovanje za Nacrt NSOR do 2030. godine što je rezultiralo velikim brojem sugestija i predloga relevantnih za unapređenje NSOR. Pored konsultativnih sastanaka, sugestije su dostavljane u pisanoj formi u obrascu koji je za tu namjenu pripremio Ministarstvo održivog razvoja i turizma. Izvještaj sa svih održanih konsultativnih sastanaka u tabelarnoj formi dostavljen je u prilogu, i sadrži pregled dostavljenih sugestija i stav stručnog tima NSOR po pitanju njihove integracije u Prijedlog NSOR do 2030. godine. Svi predlozi koji nijesu bili u suprotnosti s ciljevima i zadacima održivog razvoja su prihvaćeni, tako da se može ocijeniti da Predlog NSOR do 2030. godine predstavlja odraz visokog stepena konsenzusa relevantnih subjekata u odnosu na strateške ciljeve i mjere održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine. Izvještaj sa održanih konsultativnih sastanaka koji sadrži iznesene primjedbe i sugestije, kao i stavove stručnog tima za izradu NSOR do 2030. godine dat je i prilogu ovog rezimea, dok su zapisnici i audio zapisi dostupni u Ministarstvu održivog razvoja i turizma.

U okviru pripreme materijala za razmatranje od strane Vlade Crne Gore, Prijedlog NSOR do 2030. godine dostavljen je na potvrđivanje svim ministarstvima koja su prepoznata kao nosioci aktivnosti u budućem sprovođenju NSOR. Sastavni dio konsultativnog procesa su i sastanci stalnih radnih grupa Nacionalnog savjeta za održivi razvoj, klimatske promjene i integralno upravljanje obalnim područjem koji su održani 06. juna o.g. Članovi radnih grupa iskazali su podršku Prijedlogu NSOR do 2030. godine i ocijenili da će njeno sprovođenje zahtijevati punu posvećenost svih subjekata kojima su zaduženja utvrđena u Akcionom planu NSOR, kao i snažnu političku podršku kako bi se eliminisali neodrživi razvojni trendovi.

7: Monitoring i evaluacija

- **Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?**
- **Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?**
- **Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?**
- **Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?**

Ključna faza za uspješnost implementacije NSOR, a samim tim i postizanje održivog razvoja Crne Gore, jeste praćenje i izvještavanje o rezultatima njenog sprovođenja. Upravo se za ovu fazu vezuju glavni nedostaci implementacije prethodne NSOR iz 2007. godine. Isti problem karakteriše i procese izvještavanja o sprovođenju ostalih nacionalnih strateških dokumenata tako da se može ocijeniti da je riječ o sistemskom problemu. Međutim, taj problem mora da se prevaziđe kada je u pitanju izvještavanje o implementaciji NSOR do 2030. godine, a bez uspostavljanja adekvatnog informacionog sistema to neće biti moguće. Informacioni sistem će predstavljati i čvorište za obradu podataka u kontekstu izvještavanja o sprovođenju Agende za održivi razvoj do 2030. godine prema Savjetu UN-a za ekonomska i socijalna pitanja (ECOSOC).

Proces sprovođenja i evaluacije ima nekoliko faza, a svaka je veoma značajna kako bi ukupni proces predstavljao funkcionalnu cjelinu. Neophodno je da ovaj proces bude postavljen tako da su precizno definisane obaveze i odgovornosti svih subjekata uključenih u sprovođenje NSOR, sa precizno definisanim procedurama i formom obrade i razmjene podataka radi pripreme izvještaja o sprovođenju NSOR odnosno Agende održivog razvoja do 2030. godine. Takođe, neophodno je da se izbjegnu dosadašnja loša iskustva kada je dolazilo do nerazumijevanja obaveza i zaduženja subjekata odgovornih za sprovođenje NSOR. Prilikom izrade Prvog pilot izvještaja o sprovođenju NSOR u 2019. godini ustanoviće se u kojoj mjeri će biti ostvaren napredak u uvođenju integrisanog sistema za praćenje trendova održivosti razvoja Crne Gore s obzirom na to da bi do 2018. godine trebalo da bude uvedeno 42,3% indikatora održivog razvoja u sistem statističkog praćenja.

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

...the ... of ...

Faze u procesu praćenja i sprovođenja NSOR su: 1) prikupljanje podataka, 2) izvještavanje, 3) analiza dobijenih podataka, 4) izrada preporuka za unapređenje dokumenta i 5) periodična revizija NSOR. Prve tri faze biće podržane funkcionalnim informacionim sistem.

Polazeći od dinamike evaluacije procesa sprovođenja NSOR koja je prikazana u tabeli 7-35, u početnoj fazi sprovođenja neophodno je pripremiti detaljni program aktivnosti i obrasce za izradu izvještaja o napretku kako bi se metodološkom usklađenošću pojedinih faza olakšao i učinio efikasnijim cjelokupni proces praćenja i izvještavanja do 2030. godine. Za svaku fazu program aktivnosti treba da definiše precizne smjernice o: metodologiji koja se primjenjuje, formi i sadržaju izvještaja, zaduženjima odgovornih subjekata, itd. Time se olakšava analiza pojedinačno prikupljenih inputa i omogućava uporedivost dobijenih podataka, unapređuje efikasnost radnog procesa i proizvode kvalitetni podaci koji omogućavaju informisano i argumentovano donošenje odluka značajnih za unapređenje politike održivog razvoja. Svi prikupljeni podaci u svim fazama treba da budu dostupni javnosti.

Uspostavljanje funkcionalnog informacionog sistema i baza podataka predstavlja osnov za uspješno mjerenje napretka u sprovođenju NSOR do 2030. godine. Veoma je važno prilikom dizajna i konstrukcije ovog sistema voditi računa o tome da on bude u službi korisnika i da olakšava unos, pregled i analizu podataka, a nikako da postane opterećenje i usko grlo sistema praćenja sprovođenja ove strategije. Uspostavljeni sistem treba da bude jednostavan, efikasan i prijateljski orijentisan prema korisnicima jer je njegova primarna svrha da olakšava praćenje implementacije kako bi se kvalitetno sprovodila NSOR, a ne da predstavlja preglomazan i neefikasan sistem koji u praksi neće funkcionisati.

Tako organizovan funkcionalan informacioni sistem treba da omogući ne samo simultano prikupljanje podataka od strane subjekata odgovornih za praćenje pojedinih indikatora održivog razvoja, odnosno mjera NSOR, već i njihovo arhiviranje i dalju obradu u cilju efikasnog nacionalnog ili međunarodnog izvještavanja.

Za mjerenje napretka u sprovođenju ciljeva, mjera i podmjera NSOR neophodna je primjena sistema indikatora održivog razvoja koji omogućava preciznu mjerljivost procesa i ishoda sprovođenja mjera održivog razvoja, odnosno praćenje stanja i kretanja, kako u nacionalnom tako i u međunarodnom kontekstu. Imajući u vidu da NSOR do 2030. godine u sebi integriše UN ciljeve i zadatke održivog razvoja, indikatori održivog razvoja koje je utvrdila Statistička komisija Ujedinjenih nacija predstavljaju prioritetni set pokazatelja za praćenje održivosti nacionalnog razvoja do 2030. godine. NSOR uvodi i set relevantnih nacionalnih pokazatelja za praćenje održivosti nacionalnog razvoja, pri čemu se daje veza između nacionalnih pokazatelja i indikatora održivog razvoja s UN liste. Takođe, indikatori održivog razvoja sa UN liste su analizirani i u odnosu na listu relevantnih pokazatelja međunarodnih organizacija, koji bi iako se ne prate u Crnoj Gori mogli biti upotrijebljeni kao alternativa po sadržaju za indikatore održivog razvoja sa UN liste. Pored prethodno navedenih indikatora, ovom strategijom uvode se i kompleksni pokazatelji održivog razvoja koji omogućavaju kumulativni prikaz održivosti nacionalnog razvoja i stanja nacionalnih resursa.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy verification of the data.

In the second section, the author outlines the various methods used to collect and analyze the data. This includes both primary and secondary data collection techniques. The primary data was gathered through direct observation and interviews with key personnel. Secondary data was obtained from existing reports and databases.

The analysis of the data revealed several key trends and patterns. One significant finding was the correlation between certain variables, which suggests a causal relationship. This insight is crucial for understanding the underlying factors influencing the outcomes.

Based on the findings, the author proposes several recommendations to improve the current processes. These include implementing more robust data management systems and enhancing the training of staff involved in data collection.

Finally, the document concludes by highlighting the overall significance of the study. It provides a comprehensive overview of the research methodology, findings, and implications for future work in this field.

Tabela 7-35: Dinamika evaluacije procesa sprovođenja NSOR NSOR do 2030. godine

Faze	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Prikupljanje i obrada podataka	X	X	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Uvođenje indikatora sprovođenja NSOR	x	X	x	x	x	x	x	x	x	x					
Uvedeno indikatora za sprovođenje NSOR (zvanični i administrativni i proizvođači statistike)			x 42,3 %		x 50,2 %		x 65,1 %		x 74,7 %						
Priprema izvještaja o napretku			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Objavljivanje izvještaja o napretku				x		x		x		x		x		x	
Analiza prikupljenih podataka i izvještaja o napretku				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Izrada preporuka za unaprijeđenje sprovođenja NSOR					x		x		x		x		x	x	x
Revizija AP NSOR					x					x					x
Revizija NSOR															x

Datum i mjesto

Starješina

_____

_____

1. The first part of the document
 2. discusses the general principles
 3. of the proposed system
 4. and its objectives
 5. The second part
 6. describes the technical details
 7. of the system
 8. and the methods used
 9. for its development
 10. The third part
 11. presents the results
 12. of the experiments
 13. and compares them
 14. with the theoretical
 15. predictions
 16. The fourth part
 17. discusses the
 18. conclusions and
 19. future work
 20. The fifth part
 21. contains the
 22. references
 23. The sixth part
 24. contains the
 25. appendix

References

1. Smith, J.